

državnega zakona zagotove narodne pravice manjšinam v mešovutih deželah. Tedaj zakon v varstvo in obrambo narodnih manjšin, jasen zakon, nobenih splošnih fraz, nego konkretna določila, kake pravice je prisojati manjšinam in katerim javnim organom, na podstavi narodne avtonomije, bodi izročeno varstvo teh pravic. V podrobnosti se ne spuščam, a preverjen sem, da bi osnova samostojnega šolskega sveta, samostojnega deželnega kulturnega sveta, ustanoviti narodni kurij v deželnem zboru in deželnem odboru itd. v primerno preosnovo cesarskih uradov omogočila na pr. tudi štajerskim Slovencem, da bi se končno tudi sprijaznili z razširjenjem deželne samouprave.

Istotako bi se dalo urediti finančno vprašanje, namreč težavno razmerje med aktivnimi in pasivnimi deželami.

Tako sem zavzet za to globoko segajočo državno preosnovo, da se niti pred to mislijo ne ustrašim, uveljaviti jo potem s § 14. Opuščam pa to misel le iz jednega razloga. Za tako operacijo treba izvrstnega operaterja. Takih operaterjev v Avstriji, žal nimamo.

S tem pa ni izključeno, da bi se ne dala na podlagi takega programa ustanoviti stalna državnozborna večina. Sedaj ni nobene večine več, stara je razbita, „Arbeitsmajorität“ osnovana proti Čehom, se je sama zrušila tekom 24 ur. Levica sploh ni več v stanju, niti s pomočjo nove koalicije ne, ustvariti trajno večino, niti tedaj ne, če se ji pridružijo Poljaki in nemški konservativci. V opoziciji so še držali skupaj levičarji, a le za silo, a izročite jim vlado, in takoj si bodo v laseh. Demoralizovani parlament se zbudi k delu le tedaj, če se iznova združijo stranke stare večine. Temelj za to smo položili že jugoslovanski poslanci, združivši se s češkim veleposestvom in Treuinfelsovo skupino. Ako si Čehi, ki so poleg velike darovitosti dokazali mnogokrat državniško zmernost in previdnost, ne bodo dali vezati rok po kvarnem radikalizmu, ako do jeseni počakajo s svojimi ukrepi ter se pri njih vsaj nekoliko ozirajo na težavno stališče jugoslovanskih prijateljev, hkratu pa tudi na nujne potrebe avstrijske države, potem sem uverjen, da se zopet zveriži stara desnica, toda očiščena prejšnjih nedostatkov, prešinjena z novo življensko energijo.

Toda gola restitucija stare večine še nikakor ne pomiri razdejane države. Težiti bo za tem, da se ta večina pomnoži z zmernimi elementi iz leve. Poštena poravnava je Slovanom možna z vsemi onimi nemškimi strankami, ki stoje res še na avstrijskem programu, katere ne škilijo preko črnožoltih mejnikov in so pogumni dovolj, da svojega avstrijskega rodoljubja ne vržejo pod mizo, kakor hitro kdo izmed kričave jate nemških nacionalcev — na pr. Schönerer in Wolf — vzdigne svoj glas.

A kakšno je razmerje med nami in s sedanjim ministrstvom?

Körberjeva vlada ima nekaj prav odličnih članov v svoji sredi, katerim ni odrekati niti strokovne sposobnosti niti državniškega pogleda. Körber sam je mož,

poln dobre volje, izkušen in neumorno delaven uradnik, ki Slovanom nikakor ni protiven. Navzlic temu se bojim, da nas s svojo popustljivostjo nasproti neopravičenim italijanskim in nemškim zahtevam ne prisili v hudo opozicijo.

Ne pripadam k onim vročekrvnim in kratkovidnim politikom, ki bi najrajši takoj začeli napad na vlado, če se v naših političnih okrajih imenuje adjunktom ali notarjem kak naš nasprotnik. Vem namreč, da imajo ministrstva večkrat vezane roke. Iz premnogih žalostnih skušenj vem tudi, da je celo nečuvvena breztaktnost nekaterih slovenskih poslancev naravnost onemogočila vladi, ugoditi nam. Ali vzlic temu je imenovanje državnega nadpravnika v Gradcu direktna žalitev, direktna provokacija slovenske narodnosti. Zahtevali smo le to, da bodi imenovanec uradnik, ki je slovenščine zmožen. Toda imenoval se je mož, ki je slovenščine do cela nezmožen, zato pa za svojo nalogo nesposoben. To je tako neosnovano preziranje naših prirojenih in ustavnih pravic, da mora iz tega nastati najnevarnejši prejudic za razmerje med slovensko delegacijo in vlado. Želim, da se varam, a dozdeva se mi, da nam bo boj proti Körberju vsiljen.

Občni zbor družbe sv. Cirila in Metoda.

V sredo, dne 1. avgusta vršila se je v prijazni Radovljici letošnja velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda.

O glavnem zborovanju, ki je najvažnejši del cele te narodne slavnosti, ki se vrši vsako leto, kadar zboruje Ciril-Methodova družba, posnamemo naslednje občno zanimive podatke:

Prvomestnik monsignor Tomo Zupan je otvoril shod, spominjajoč se stoletnice najslavnejšega slovenskega pedagoga A. Slomška, ki si je pridobil — hodeč za cilji sv. Cirila in Metoda — za slovensko šolstvo nevenljivih zaslug.

Iz obširnega njegovega poročila tajnika, župnika Fr. Žlogarja posnamemo, da bi ogromne svote, ki jih žrtvuje slovensko občinstvo za Ciril-Methodovo družbo bile nepotrebne in bi se obrnile za druge kulturne namene, ako bi država dala našemu narodu slovenskih šol. Število podružnic se je pomnožilo še z jedno z zaporedno št. 141: Tržič in okolici. Žal, da blizu $\frac{1}{3}$ podružnic spi in ne da več znamenja življenja. Narodno delovanje se tu in tam prepušča le posameznim starejšim osebam, mlajše živahnejše pa ne stopajo na plan. Pokroviteljev je prirastlo 13. Litija in Šmartno je vplačalo doslej že 22 pokroviteljn, in ju ne prekosi v tem noben slovenski kraj. Vseh pokroviteljev je 273. Do konca julija je bilo podružnic: 28 moških, 33 ženskih in 80 mešanih, skupaj 141 s približno 12.000 člani. Te podružnice so množile društveno premoženje z veselicami, shodi, občnimi zbori in dr. Osobito važni so podružnični shodi na Koroškem. Družbini šolski zavodi so ti-le: Otroški vrtec v Celju (51 otrok pod šolskimi sestrami), Otroški vrtec v Mari-

boru (59 otrok pod šolskimi sestrami), Slovenska štiri-razredna deška ljudska šola pri sv. Jakobu v Trstu (255 dečkov — vodja gosp. V. Krek), Slovenska štiri-razredna dekliška ljudska šola pri sv. Jakobu v Trstu (228 deklic — poučujejo šolske sestre), Otroški vrtec v Rojanu (73 otrok), Otroški vrtec na Greti (68 otrok), Otroški vrtec v Pevni pri Gorici (43 otrok), Trirazredna slovenska mešana ljudska šola v Št. Rupertu pri Velikovcu (otrok 160 — voditelj šole kanonik-župnik Fr. Treiber — učiteljice šolske sestre), ki ima tudi internat (20 deklic). Družba podpira tudi zavode, ki jih oskrbuje „Šolski Dom“ v Gorici: Otroški vrtec v Podgori z 74 otroci, Drugi otroški vrtec v Podgori z 48 otroci, Otroški vrtec v ulici sv. Klare v Gorici s 66 otroci, Otroški vrtec v ulici Bazzelini v Gorici s 63 otroci, Otroški vrtec Pod Kostanjevico z 79 otroci, Otroški vrtec v Devinu s 23 otroci, Slovenska ljudska šola v Gorici z enajstimi razredi in — 570 otroci. Poleg teh pa si je „Šolski Dom“ oskrbel posebne kurze za umetno vezenje, belo šivanje, krojno risanje, šivanje oblek, stenografski tečaj za moške in ženske in tečaj za deklamatoriko in lepo vedenje ter podpira tudi deško obrtnonadaljevalno šolo s 3 razredi in 95 učenci. S pomočjo naše družbe so se osnovala zasebna zabavišča, tako privatni otroški vrtec gospe Antonije Germekove pri sv. Ivanu v Trstu s 45 otroci, privatni otroški vrtec gospice Dragice Gregoričeve v Škednju z 52 otroci in privatni otroški vrtec gospice Antonije Čargove v Rocolu. Tekom leta sta vsklila dva nova družbina zavoda, ko sta otroški vrtec v Trziču na Gorenjskem s 54 otroci in slovenska ljudska šola — zdaj enorazrednica — na Muti z 32 otroci (poučujejo šolske sestre). Društvo pa ustanovi čim preje novo šolo v Marenbergu. Društvo je dalo zabaviščem večino inventarja, razposlalo mnogo učil in nad 2500 zabavnih in učnih knjig. Družbo so podpirala razna bralna in pevka društva ter čitalnice. V družbino korist se prodaja voščilo Iv. Drufovke v Gorici, svalični ovitki V. Petričiča v Ljubljani, kava Jebačina, vžigalice Perdana, svinčniki Petriča, milo V. Petričiča, platno Skaberneta in stekleni cilindri. Darila, katera polagajo rodoljubi in rodoljubke na družbin žrtvenik ob veselih, slovesnih in žalostnih prilikah, izkazujeta „Slovenski Narod“ in „Mir“. Tudi nekatere posojilnice so se spomnile družbe. Deželni zbor kranjski in mestni zastop ljubljanski podpirata dosledno našo družbo. Naj bi tudi zastopi manjših mest in zastopi srenj dosegli družbi pod pazduho, kot se to godi na Češkem! Končno se je spominjal tajnik še blagih pokojnikov, ki imajo za družbo dejanskih in drugih zaslug.

Nato je poročal blagajnik gosp. profesor Petelin: Račun družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za l. 1899 kaže to stanje: Dohodki: 1. Prispevki podružnic 6626 gld. 94 $\frac{1}{2}$ kr. 2. Pokroviteljina 1564 gld. 25 kr. 3. Podpora slav. deželnega zbora kranjskega 1000 gld. 4. Podpora slav. občinskega sveta ljubljanskega 500 gld. 5. Darila 45 slovenskih hranilnic in posojilnic 1035 gld. 6. Novoletni darovi 171 gld. 42 kr. 7. Darovi Mohorjanov

27 gld. 33 kr. 8. Razni darovi 1070 gld. 74 kr. 9. Iz nabiralnikov 120 gld 7 kr. 10. Zbirke časnikov 2776 gld. 42 kr. 11. Od vžigalic 800 gld. 12. Od kave 300 gld. 13. Od platna, svinčnikov, mila in razglednic 231 gld. 94 kr. 14. Jur. Vrečkova zapuščina 27.655 gld. 15. Iz Mart. Drčarjeve zapuščine 1029 gld. 27 kr. 16. Volila 637 gld. 40 kr. 17. Dohodek akademije v Pragi 600 gld. 18. Obresti od glavnice in terjatev 184 gld. 44 kr. 19. Za prodane knjige 657 gld. 63 kr. Skupaj 46.987 gld. 85 $\frac{1}{2}$ kr. 20. Najeto posojilo 9000 gld. Skupni prejemki 55.987 gld. 85 $\frac{1}{2}$ kr. Skupni izdatki 57.207 gld. 21 $\frac{1}{2}$ kr. Primankljaj 1219 gld. 36 kr. Saldo 31. decembra l. 1898. 3635 gld 37 kr. Saldo 31. decembra l. 1899. 2416 gld. 1 kr. Stroški: 1. Šolstvo v Trstu 5379 gld. 85 kr. 2. Šolsko poslopje v Trstu 1228 gld. 3. Šolska vrta v Rojanu in na Greti 1896 gld. 22 kr. 4. Šolstvo na Goriškem 1642 gld. 26 kr. 5. Šolski vrtec v Mariboru 721 gld. 6. Šolski vrtec v Ceiju 460 gld. 7. Posestvo na Muti 10.978 gld. 32 kr. 8. Šolstvo v Velikovcu 983 gld. 30 kr. 9. Šolsko poslopje v Velikovcu 6198 gld. 20 kr. 10. Podpore 311 gld. 11. Nagrade 380 gld. 12. Knjige, učila in tiskovine 1020 gld. 35 kr. 13. Stanarina v „Narodnem domu“ 120 gld. 14. Pristojbine od volil 44 gld. 84 kr. 15. Obresti od dolgov 764 gld. 63 kr. 16. Razni stroški 279 gld. 24 $\frac{1}{2}$ kr. Skupaj 32.407 gld. 21 $\frac{1}{2}$ kr. 17. Vrnjena posojila 24.800 gld. Skupni izdatki 57.207 gld. 21 $\frac{1}{2}$ kr. Velikovška šola je stala 36.413 gld. 17 kr. Tržaška šola je stala 19.000 gld. Posestvo na Muti 9000 gld. Vsa vrednost brez inventarja 64.413 gld. 17 kr., dolg 17.900 gld., torej čista vrednost 47.413 gld. 17 kr. Saldo 31. decembra l. 1899. 2416 gld. 1 kr. Terjatve (dolg in posojilo) 1700 gld., skupaj 4116 gld. 1 kr. Vse premoženje 51.529 gld. 18 kr.

Poročilo je bilo sprejeto z odobravanjem.

Gospod dež. odbornik dr. Tavčar je na to predlagal odboru, naj bi se posvetoval, ali bi ne kazalo v znak hvaležnosti velikemu družbinemu dobrotniku pokojnemu Jur. Vrečkotu vzidati morda prihodnje leto v poslopje na Muti spominsko ploščo. Razen tega je želel govornik, naj odbor da pojasnila, komu na korist sta zemljeknjižno vknjiženi šoli v Velikovcu in na Muti. Tega pojasnila ne želi radi svoje osebe, nego da odbor uniči s svojo izjavo neke govornice po deželi, da sta omenjeni šoli vknjiženi na korist šolskim sestram.

Prvomestnik gosp. Tomo Zupan je izjavil, da se bode odbor glede plošče Jur. Vrečkotu na čast in v zahvalo posvetoval, in če le možno želji gosp. dr. Tavčarja ugodil. Glede vknjižeb pa je prvomestnik izjavil, da so vse v redu, in da je vse premoženje pravilno vknjiženo družbi sami.

Podpredsednik gosp. Luka Svetec je potrdil prvomestnikovo izjavo.

Imenom nadzorništva je poročal g. Oroslov Dolenc Poročilo se je odobrilo.

Nato so se vršile volitve ter so bili voljeni v družbino vodstvo iznova gg. Ivan Murnik, M. Petelin,

dr. Iv. Svetina in A. Zamejic. Volitev nadzorništva in razsodništva se je izvršila z vsklikom.

Gospod dr. Vidrić je izrekel odboru za njegovo vestno in požrtvovalno delovanje zahvalo vseh članov.

Politični pregled.

K položaju. — Že dlje časa se je vedlo, da obišče Körber svojega kolega Szella. Naši liberalni krogi so gojili vedno nado na ta skupni sestanek ministrskih predsednikov. Kakor se čita, se baje ni vedel Körber po navodilih nemških liberalnih listov in zategadelj je „Neue freie Presse“ ob vrnitvi Körberja na Dunaj postala zlovoljna. Ona je hotela nekdanj Körberja tiranizirati, a sedaj se ljuto zadira v ogersko novinstvo in meni, da se Ogrri na ravns-kavsu med Čehi in Nemci vesele! A to očitaneje in zadiranje ter domnevanje je prišlo od „Neue freie Presse“ in zategadelj ni treba komentara.

Poslanec Šuklje pred svojimi volilci. — Minolo nedeljo je gosp. diž. poslanec, dvorni svetnik Fr. Šuklje, polagal račun svojim volilcem v Novem mestu. Poročilo njegovo je bilo — kakor vsigdar — velezanimivo in aktualno. Govoril je o sedanjem položaju, o domačem boju itd.

Zasedanje dež. zborov. — Čuje se, da se snidejo dež. zbori baje koncem novembra ali začetkom decembra. Dež. zbori bodo imeli priliko sklepati o zakonu, tičočem se dež. doklade na žganje.

Vojna v južni Afriki. — Iz Gravoka javlja Reuterjev birô, da so bili v Vryburgu minolo soboto zelo razburjeni. Poklicali so mestno stražo in prišla so vojaška ojačenja. Vse je pripravljeno na napad Burov. Harysmith se je udal generalu Macdonaldu. S tem je železnična zveza v Natal zopet izpostavljena. Pri Elaandsriverju se je pričela dne 5. t. m. huda bitka, ki je trajala še drugi dan. Podrobnosti še niso znane. V Capstadtu mislijo, da se je generaloma Carington in Hamilton posrečilo rešiti posadko v Knotenburgu ter da se je ista umaknila v Zeerust. Iz Laurenzo Marqueza pa se javlja, da se angleške čete bližajo Machersdorfu. En oddelek koraka iz Middelburga, drugi pa od juga. Buri se četam, prihajajočim z juga, le malo ustavljajo.

Vojna na Kitajskem. — Kakor piše „Standard“, našli so ogleduhi od Tsientsina proti jugozapadu veliko kitajsko četo, sestavljeno iz konjenikov in pešcev in drugo četo pri Luttaiu, od Tsientsina proti vzhodu. — Lihung-čang je prosil za dvamesečen dopust. Istega je razburila vest, da se dva člena Tsing-li-Yamena, prijazna tujcem, usmrtili. Niso ju obglavili, ampak presekali so ju na dva kosa. Iz Taku pa se javlja, da je zvedel poveljnik križarice „Elba“ za noto guvernerja v Šanghaju z dne 30. julija, ki pravi, da so poslani in ostali tujci v Pekinu živi in zdravi. Dajejo jim živila ter se posvetujejo, kako bi jih čuvali na potu v Tsientsin, kamor se podajo za nekaj časa. Iz Honkonga pa je prišla vest: ker so se pojavila znamenja, da nastanejo nemiri v okrajih Lamou in Tungkuu ob meji pokrajine Kauhung, so mandarini svetovali misijonarjem, da se umaknejo ter so isti zapustili svoje postaje. V Kantonu vlada mir.

Obrtnijske raznoterosti.

C. kr. trgovinsko ministrstvo naznanja trgovinski in obrtniški zbornici, da sprejema oskrbnništvo pristanišča Tafelbai (Kaplandija) do 31. avgusta t. l. ponudbe za dobavo borovih debel (Pechkiefer) za tamošnji pristan. Ponudbeni vzorec je lahko pogledati pri c. kr. avstrijskem trgovskem muzeju na Dunaju.

Kmetijstvo.

Izbera trt za obnovitev vinogradov.

(Konec.)

Moč vinogradnika v vinorodnih okrajih, kakor so Porenski, Mozelski itd. na Nemškem, obstoji največ v omejitvi. Ta vinogradnik obsadi nizke, srednje in visoke lege z enotnimi ali različnimi zemljinami z eno ali k večjemu z dvema sortama, ki se dasta v potrebnem slučaju dobro med seboj pomešati, kakor na pr. rizlec in zelenčec, in dobi radi tega v vinski kupčiji zanesljivega kupca, kajti ta kupi blago, katero more res dobro izkoristiti. Vinotržec mora ozir jemati na svoje odjemalce, kateri želijo vedno jednako vino brez ozira na letino, on je torej primoran, kupovati vina, s katerimi more ustrezati tem željam. Ako oddaja vinogradnik vedno jednako ukusno vino v raznih kvalitetah in po razni ceni, potem dobi lahko odjemalce in jih obrani, kar se mu nikoli ne posreči, ako ima več različnih sort vina. Sajenje malega števila sort omogoči priprostejše obdelovanje vinogradov in lažje ravnanje z vinom. Tako so tekom časa nastala v tem oziru trdna načela in tako je bilo mogoče, da sta se vinogradstvo in vinska kupčija v omenjenih krajih povzpela do tolike popolnosti, da morejo drugim vinskim krajem biti v izgled.

Posnemajmo te kraje in sadimo tudi le malo, v dotičnem kraju v tem ali v onem oziru najbolj ugajajoče sorte. Sedaj, ko velja, z velikim trudom in precejšnjimi troški obnoviti naše opustošene vinograde, morali bi se varovati starih napak ter opustiti mešani nasad in obilost sort, ker s tem se ne da nič prida doseči.

Katere sorte pa naj torej sadimo? Določnega odgovora na to ni mogoče dati; zavisno je to od kraja ter od ondotnih vremenskih, zemeljskih in gospodarskih razmer. Kar se tiče zadnjih, pride v prvi vrsti v poštev, ali se hočejo porabiti take sorte, ki dajo veliko, akoravno slabšega vina, ali pa take, s katerimi se hoče pridelati posebno dobrega vina. Pri takem presojevanju se naj v prvi vrsti ozir jemlje na sorte, ki se v dotičnem kraju že od nekdanj sadijo in se naj izmed tistih izbere najboljše, zlasti take, ki dajo vinom tistega kraja značaj.

Vender pa naj se ne izključijo novejšje vrste, o katerih se po izkušnjah ve, da tudi pri nas dobro uspevajo, marveč deluje naj se na to, da se sadijo ondot, kjer domače sorte ne rode povoljno, pa tudi poleg njih v čistih, obsežnih nasadih. V tem smislu omenjamo že precej razmnoženi laški rizlec, drobni rizlec, zelenčec in beli burgundec. Za črna vina je vredno omeniti: črni burgundec, portugalko, modro frankinjo in modro lovrenčevko.

Od vseh teh starih in novih sort naj bi se po trtnicah vzgajale kolikor se da velike množine, tako da bo vinogradnikom mogoče, si jih lažje preskrbeti, kakor doslej, ako jih potrebujejo za nove nasade. Trtnice morejo na ta način, kakor tudi s tem, da priporočajo vino-